

Култура

Размената на уметничките дела - национален или бит - пазарски чин?

Вечношото освојување на Скопје

Го изразувам јавно својот протест, прашувајќи се дали ни се заканува замрачување на умот и гетоизација на уметноста?

АКАДЕМИК ТОМЕ СЕРАФИМОВСКИ

Мошне ангажирано размислував дали да се впуштам, дали да се вмешам во расправијата за разобличување на невидениот ликовен скандал во историјата на уметноста, кој се случува кај нас. Се работи за трампа на уметнички дела, извршена од страна на Уметничката галерија "Даут-пашин амам", небаре се работи за најобична битпазарска стока.

Иако почитуваната Сузана Милевска, куратор, со право укажува дека е веќе доцна и дека за вакви работи требаше јавноста на време да биде информирана, сепак, јас тргнувам од максимата дека никогаш не е доцна затоа што ако ова помине молкум којзнае што не чека.

Во врска со споменатиот немил настан, членот на Комисијата (во која нема ниту еден автор, ликовен уметник), проф. д-р Борис Петковски, историчар на уметноста и особено стручен за ликовната уметност на XX век, во едно интервју, изјави: "Ниту едно од делата што е одено за размена, не е искојано од делата на нашите антилошки автори". (ВЕСТ, среда, 14 февруари 2001 год., страна 11). Оваа изјава ме наведе на помислата: каков ли "бизнис" би направиле, со таква "трампа", компетентните луѓе од музеите какови што се: ЕРМИТАЖ, ЛУВР, ПРАДО, ВАТИКАН и др. Но, се чини, нема кој да им даде таква идеја.

ОД КАДЕ ИМ Е ТОА ПРАВО, КОИМ ДОЗВОЛИЛ ДА ОДЛУЧУВААТ ВО ИМЕТО НА МРТВИТЕ АВТОРИ?

Но да почнам со ред. Луѓето од угледниот Уирински весник, со чувство на особено внимание, ме консултираа и ме прашаа дали следат што се случува во ликовниот "бизнис" кај нас, што мислам за размената на уметничките дела на нашите истакнати сликари и скулптори и, доколку имам свој став, дали би сакал да проговорам за тоа?

И, еве, јас, Томе Серафимовски, академски скулптор, јавно реагирам и го изразувам мојот протест против ваквите неразумни потези. Се прашувам дали мракот и тунелот што не обзел во нашето секојдневие ни се заканува со замрачување на умот и со гетоизирање на ликовната уметност? Дали сосема ќе ја затвориме оваа наша страдална земјичка и ќе ја оставиме да ја разнебитуваат и културно и ликовно да ја изолираат од останатите светски култури?

Овој чин на враќање на делата на нашите основоположници во нивниот роден крај, јас го доживувам како беспримерна изолација на ликовната уметност. Со спуштањето на рампата и со нивното затворање во националното гето, на тие дела им е оневозможено достоинствено да ги афирмираат нашата уметност, нашата култура, нашиот народ и нашата земја, во светот.

Мислам дека е недостојно од таа Комисија, составена токму од лица кои се компетентни за историјата на уметноста, да ѝ задава толку ниски удари на нашата ликовна уметност. Јас сум убеден дека, од сите уметности, ликовната уметност е токму она најсветлото што можеме безрезервно и достоинствено да му го покажеме на светот, и дека тој свет токму по неа би можел да не препознае, и како народ, и како култура, и како цивилизација па, ако сакате, и како држава - македонска држава.

вам зошто и која мудрост Ве натера да им се придружите на ваквите зафати и да подржите вакви злодела кон уметноста. Доколку за миг излеговте од контекстот на "интелектуалните" размисли на некои плиткоумни поединци, самоповикани да ѝ судат на ликовната уметност кај нас, Вие барем можете да најдете поприфатлива решенија. На пример, убеден сум дека Министерството за култура на Владата на Република Македонија ќе најдеше средства (од толку богатниот минатогодишен Буџет) за да се откупат делата на споменатите наши автори и да се вратат во средината на која ѝ припаѓаат, но, секако, доколку е тоа неопходно. Лично сметам дека, во никој случај, не треба да се враќаат ликовните, дела освен оние најретките, бидејќи, со тој чин, не само што ги спречувате македонските творци да ја афирмираат нашата уметност и нашата култура воопшто во светот, туку Вие го спречувате светот да ја открия македонската култура.

Имам сознанија дека секој од нашите споменати основоположници чии дела, со трампа се вратија во Скопје, е присутен во нашата средина со свои сто, двесте, триста и повеќе дела, па чинам дека присуството на нивните дела во другите културни средини, каде и да се наоѓаат, ќе беше многу позначајно за афирмацијата на нашата култура отколку нивното присуство кај нас, со оглед на тоа дека, како што веќе спомнав, нивни дела имаме сосема доволно. Авторите на сите вратени дела се покојни и, за жал, не можат да реагираат.

Но, сега, се прашувам, да не случајно оваа Комисија си ја продолжи својата "света" мисија и да не почне да ги враќа, со "трампа", делата на претставниците на втората генерација сликари и скулптори кај нас, какви што се еминентните автори: Спасе Куновски, Димитар Кондовски, Трајче Јанчевски, Петар Мазев, Јордан Грабуловски, Петар Хаџи Бошков, Боро Митриќески и др.

Исто така, се прашувам дали ќе

продолжи "активноста" на оваа Комисија и дали таа, или некоја друга таква комисија, ќе ги враќа и ќе ги "трампа" делата на нашите достоинственици од помладата генерација, веќе доволно афирмирани кај нас и во светот, како што се истакнатите сликари: Глигор Чермерски, Коле Манев, Владимир Георгиевски, Родољуб Анастасов, Кирил Урдин, Димитар Малиданов, Сергеј Андреевски, Трајче Блажевски и др., или како што се угледните скулптори: Драган Поповски-Дада, Томе Андреевски, Стеван Маневски, Васил Василев, Борис Николовски и др., за да ја запрат нивната вистински света мисија, на афирмација и на провиз на нашата ликовна уметност и на нашата култура, и нејзината универзализација а, со тоа, и валоризацијата на нашата уметност во рамките на светската уметност, односно таму каде што ѝ е местото. Оти, вака, како што тргнала "светата" Комисија, таа, со вакви и слични лулци, се чини дека сака и, еве, како да успева во тоа, да го освои Скопје.

Некому ова може да му биде смешно, но за мене е многу жално. Неколкумина членови на оваа Комисија беа членови и на Комисијата на Министерството за култура која, минатата година, распиша конкурс за скулптура, дело на наш автор, што би се одлила во петстотин примероци, во бронза, и како симбол на нашата историја, на нашата цивилизација, на нашата култура и на нашата уметност, би им се подарила на петте други континенти на планетата. Тоа беше прекрасна идеја на тогашниот министер за култура, историчарот на уметноста г. Љубен Пауновски.

Се прашувам зошто г. Борис Петковски се согласил да членува во таа Комисија кога, можеби уште утре, ќе бара начини и "мудри" идеи да ги враќа подарените ликовни дела во родното место на авторот. Зошто ни беше таков конкурс, кога некој, самоповикан "моќник" во ова безвластие, си дозволува да формира некакви комисији и да прави што сака.

Со овој чин, го запираме пробивот на нашата уметност во светот па, се прашувам, зошто, тогаш, гореспоменати угледни автори, сè уште млади, здрави и мошне активни, не жалејќи време и средст-

ва, се борат и создаваат дела кои ќе остават видливи траги во светот и кои ќе не афирмираат, и како народ и како цивилизација со свои препознатливи корени, кога утре, некој ќе ги враќа тие дела. Беспредметно е темава да ја елаборирам на поширок план. Но, тогаш, вакви комисији би требало да формираат: Шпанија, за да ги врати своите дела во Шпанија, Италија, во Италија, Франција, за да ги врати своите автори во Франција, Англија, во Англија, Русија, во Русија, и така натаму, и така натаму, и така натаму.

Оваа "почитувана" Комисија може да посегне и по депоата на другите музеи и галерии. Можат да тргнат по градовите, по парковите. Сè што е од туѓи автори, да го разменат, да го трампаат и да го искоренат. Ликовни дела на припадници на други народи, не ни требаат.

Ајде, нека тргнат со ред, нека ги вратат во Скопје сите дела на нашите ликовни уметници. Имаат уште можности за тоа. Доколку се качат горе, во Музејот на современа уметност (проф. д-р г. Борис Петковски беше еден од основачите и собирачите на делата што се наоѓаат во него), имаме многу дела за успешна трампа почнувајќи од Пикасо, па сè со сред. Можеби пак ќе можат да уживаат во самозадоволството од некаков си "кар", како во веќе реализираната "трампа".

Потоа, можат да почнат со искоренувањето на споменикот на Ослободителите на Скопје, кој се извишува пред зградата на Владата на Република Македонија. А, ве уверувам, тоа е мајсторско дело, едно од најспешните дела на Иван Мирковиќ (Слит, Р Хрватска), еден од поблиските современници, соработници и пријатели на големиот светски скулптор Иван Мештровиќ. Нека одат и понатаму, со искоренувањето на споменикот на Ослободувањето на револуционерно Куманово, ретко

дело на познатиот скулптор Коста Ангели-Радовани (Загреб, Р Хрватска). Тука, блиски, на периферијата на Куманово, е Сиаменко-сјурница, близу до границата со СР Југославија, каде што се наоѓа скулптурата на веројатно еден од најугледните основоположници на скулптурата на XX век во Србија, на професорот Сретен Стојановиќ (Белград СР Југославија).

Но, Комисијата не ја интересираат основоположниците на туѓите уметности, нели! Случајно да не забораваат со демонтирањето и со искоренувањето и на споменикот на Исарот во Штип, дело на угледниот архитект, академик Богдан Богдановиќ (Белград, СР Југославија). И, така, со ред. Тие подобро од мене знаат каде и што се наоѓа, па можат да продолжат со расчистувањето. Нам не ни требаат автори кои не се од Македонија. Да ги погледам, доколку им е здодевно да работат во некаква си летаргична тишина и во мир, патем, нека си ја

пуштат деновите многу актуелната и, за нив, веројатно многу инспиративната песна "Југоносталгичари" на Ванчо Тарабунов, изведена на последниот фестивал "Гоце-фест". Можеби, така, ќе бидат поуспешни и поинспиративни во изборот на делата од кои ќе ја исчистите нашата држава.

Еден анонимен галерист од Скопје, во Уирински весник, од 17-18. 02. 2001 г., на страна 16, вели: "Станува збор за сталинистичко-комунистички начин на купопродажба на уметнички дела". На ова, јас би дополнил дека ова може да биде толку стерилно и чисто што ќе може да стане збор за хитлеровска фашистичка чистка.

А овде, овде во Скопје, нека вратат сè што создале нашите автори кои, само севишниот Бог знае колку тешко и со какви маки, создавале и оставале трага, и за себе и за своето постоење и за своето потекло, во белот свет, со цел да го афирмираат нашето ликовно творештво, нашата култура, нашата уметност. Нека враќаат, сè нека враќаат зашто, тогаш, со успех ќе го освојат Скопје. А светот не мора да разбере дека сме имале автори рамни на Модилјани, на импресионистите, на Лубарда и на многу други светски дострели.

Од каде им е тоа право? Кој им допушти да одлучуваат во името на авторите кои веќе не се живи, да ја возбуди јавноста и да ја вознемируваат, во оваа истоштеност, од неспокој, од немир и од разнебителност, нашава млада и крврка држава. Нека им служи на честа!

На крајот, единственото што можам сега да им го порачам, за да разберат, еднаш засекогаш, е следново: ако светот припаѓа некому, тој пред сè, им припаѓа на творештвото и на науката. Нашите автори не се за таму каде што се родиле, туку се за таму каде што припаѓаат со своето дело. Тие, со немерливи маки и со непрежален труд, дошле таму до каде што стигнале нивните дела и оставиле една македонска семка за афирмација на нашата земја.

Покониот корифеј на нашата наука и на нашата уметност, академик Блаже Конески, велеше дека, *до каде што ќе дојде делото на уметничкој, до таму е и неговата татковина*. Е па, Комисијо, сфатете дека светот е мал, а уметноста е голема.

ХИТ ПРЕТСТАВА ЗА 2000
 СО: ВОЈА БРАЈОВИЌ, МИЛИЦА МИХАЈЛОВИЌ, БРАНИМИР БРСТИНА, БРАНИМИР ПОПОВИЌ, ИВИЦА КЛЕМЕНЦ...

АНТИГОНА ВО ЏУРЏОРК
 ANTIKONA u NJUJORKU

СКОПЈЕ, УНИВЕРЗАЛНА САЛА
 23.02.2001 ВО 20:30 Ч.

ПОМАГАТЕЛИ:
ADRIA CAMP PRIKOLKI
 ТЕЛ/ФАКС: 13 83 35
 СЕРВИС: 070 20 84 44

AVIOIMPEX
Net
EOS
 EuroComputer Systems

Дневник Вест **Вестник Вест** **СТАРИ МАКЕДОНИЈА**
МЕДИУМСКИ ПОКРОВИТЕЛИ
 А1, ТЕЛМА, Т896, СКАЈНЕТ, МТМ, ТМЕ СТУДИО, АНТЕНА, БУБАМАРА, СКАЈ РАДИО, ФОРТУНА, СКАЈ ФМ, ПИНК, МУ

ИКАСАТА НА УНИВЕРСАЛНА САЛА

Младинскиот културен центар во Куманово
Слики од циклусот „Сон видение“

Во Галеријата на Младинскиот културен центар во Куманово утре ќе биде отворена самостојната изложба на Драгана Димитријевски - Сипе. На изложбата авторот ќе се претстави со 28 слики кои се дел од циклусот наречен "Сон видение" работени во маслена техника. Авторот е актер во Народниот театар во Куманово а досега реализирал повеќе самостојни изложби во земјава. (Г.М.Б.)

foltin

archimed

23.02.2001, Salon MNF, 21.00h